

Tudorel TOADER
Coordonator

Igor DOLEA
Sergiu BRÎNZĂ
Gheorghe RENIȚĂ

CODUL PENAL
CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ
REPUBLICA MOLDOVA

Adnotări. Hotărâri și decizii ale Curții Constituționale.
Decizii ale Curții Supreme de Justiție. Hotărâri CEDO. Legislație conexă

Tudorel TOADER
Coordonator

Igor DOLEA
Sergiu BRÎNZĂ
Gheorghe RENIȚĂ

CODUL PENAL

CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ

REPUBLICA MOLDOVA

*Adnotări. Hotărâri și decizii ale Curții Constituționale.
Decizii ale Curții Supreme de Justiție. Hotărâri CEDO. Legislație conexă*

Universul Juridic
București
-2026-

CODUL PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

(nr. 985-XV din 18.04.2002)⁽¹⁾

(în vigoare 12.06.2003)

PARTEA GENERALĂ

Capitolul I

CODUL PENAL ȘI PRINCIPIILE APLICĂRII LUI

Articolul 1. Legea penală a Republicii Moldova

(1) Prezentul cod este unica lege penală a Republicii Moldova.

(2) Codul penal este actul legislativ care cuprinde norme de drept ce stabilesc principiile și dispozițiile generale și speciale ale dreptului penal, determină faptele ce constituie infracțiuni și prevede pedepsele ce se aplică infractorilor.

(3) Prezentul cod se aplică în conformitate cu prevederile Constituției Republicii Moldova și ale actelor internaționale la care Republica Moldova este parte. Dacă există neconcordanțe cu actele internaționale privind drepturile fundamentale ale omului, au prioritate și se aplică direct reglementările internaționale.

Jurisprudența Curții Constituționale. Stabilirea infracțiunilor, reglementarea pedepselor și regimul executării acestora țin de competența Parlamentului (HCC nr. 25/2015, §31). Art. 72 alin. (3) lit. n) din Constituție prevede că infracțiunile, pedepsele și regimul executării acestora se reglementează prin lege organică (DCC nr. 98/2019, §20).

În virtutea art. 72 alin. (3) lit. n) din Constituție, reglementarea infracțiunilor, pedepselor și a regimului de executare a acestora țin de competența legislativului care, în considerarea unor împrejurări specifice, poate adopta măsuri legislative adecvate în spiritul principiilor constituționale. Legiuitorul are dreptul de apreciere a situațiilor ce necesită a fi reglementate prin norme legale. Acest drept semnifică posibilitatea de a decide asupra oportunității la adoptarea actului legislativ în conformitate cu politica penală promovată în interesul general. Totodată, orice reglementare urmează a fi în limitele principiilor statuate în sistemul de drept în vigoare și să se subscrie principiului preeminenței dreptului. Preeminența dreptului se asigură prin întreg sistemul de drept, inclusiv prin normele penale, acestea caracterizându-se prin anumite trăsături proprii, distinctive în raport cu alte categorii de norme, ce se diferențiază între ele prin caracterul și structura lor, prin sfera de incidență (HCC nr. 6/2015, §86-89).

Incriminarea/dezincriminarea unor fapte ori reconfigurarea elementelor constitutive ale unei infracțiuni țin de marja de apreciere a legiuitorului, marjă care nu este absolută, ea fiind limitată de principiile, valorile și exigențele constituționale. În acest sens, legiuitorul trebuie să dozeze folosirea mijloacelor penale în funcție de valoarea socială ocrotită, Curtea Constituțională fiind competentă să cenzureze opțiunea legiuitorului în cazul în care acestea contravin principiilor și exigențelor de rang constituțional. În exercitarea competenței de legiferare în materie penală, legiuitorul trebuie să țină seama de principiul potrivit căruia incriminarea unei fapte ca infracțiune trebuie să intervină ca ultim resort în protejarea unei valori sociale, ghidându-se după principiul „ultima ratio”, care semnifică că legea penală este unica măsură ce poate atinge scopul urmărit, altele de ordin civil, administrativ, disciplinar etc. fiind ineficiente în realizarea acestui deziderat. Din perspectiva principiului „ultima ratio” în materie penală, nu este suficient să se constate că faptele incriminate aduc atingere valorii sociale ocrotite, ci această atingere trebuie să prezinte un anumit grad de intensitate, de gravitate, care să justifice sancțiunea penală (HCC nr. 12/2017, §82-85).

Prin legea penală, legiuitorul poate abilita executivul cu reglementarea unor aspecte normative care interferează cu norma penală primară. În acest sens, este necesar ca din abilitare să poată fi delimitate posibilele fapte, care fac obiectul incriminării, după regulile interpretării juridice (HCC nr. 25/2015, §44-45).

În §90 din HCC nr. 18/2020 (referitoare la nerespectarea măsurilor de profilaxie, prevenire și/sau combatere a bolilor epidemice, dacă aceasta a pus în pericol sănătatea publică) Curtea a reiterat că existența dispozițiilor de trimitere în normele penale constituie o expresie a procesului obiectiv de reglementare normativă, fiind o modalitate specială de formulare a reglementărilor juridico-penale. Fără a contesta principiul codificării legii penale, recurgerea la dispozițiile de trimitere în Codul penal asigură

¹ Codul penal al Republicii Moldova a fost republicat în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 72-74 din 14.04.2009, art. 195, și în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 128-129 din 13.09.2022, art. 1012.

CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ AL REPUBLICII MOLDOVA (nr. 122-XV din 14.03.2003) (în vigoare 12.03.2003)

PARTEA GENERALĂ

Titlul I DISPOZIȚII GENERALE PRIVIND PROCESUL PENAL

Capitolul I PRINCIPII DE BAZĂ

Articolul 1. Noțiunea și scopul procesului penal

(1) Procesul penal reprezintă activitatea organelor de urmărire penală și a instanțelor judecătorești cu participarea părților în proces și a altor persoane, desfășurată în conformitate cu prevederile prezentului cod. Procesul penal se consideră început din momentul sesizării sau autosesizării organului competent despre pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni.

(2) Procesul penal are ca scop protejarea persoanei, societății și statului de infracțiuni, precum și protejarea persoanei și societății de faptele ilegale ale persoanelor cu funcții de răspundere în activitatea lor legată de cercetarea infracțiunilor presupuse sau săvârșite, astfel ca orice persoană care a săvârșit o infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nici o persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală și condamnată.

(3) Organele de urmărire penală și instanțele judecătorești în cursul procesului sînt obligate să activeze în așa mod încît nici o persoană să nu fie neîntemeiat bănuită, învinuită sau condamnată și ca nici o persoană să nu fie supusă în mod arbitrar sau fără necesitate măsurilor procesuale de constrîngere ori să nu fie victima încălcării altor drepturi fundamentale.

Engel și alții v. Olanda (8 iunie 1976, nr. 5100/71, 5101/71, 5102/71, 5354/72, 5370/72, §81-82). Convenția lasă la latitudinea statelor calificarea unui act sau a unei omisiuni ca fiind un delict penal, cu condiția ca acestea să nu constituie un exercițiu legitim al unui drept protejat de Convenție. Acest principiu este evidențiat în special de art. 7 al Convenției. Alegerea statelor de a considera un anumit comportament drept infracțiune atrage incidența art. 6 și 7, fără ca această opțiune să fie, în principiu, supusă controlului Curții. În schimb, inversul – clasificarea unei fapte ca delict disciplinar în loc de delict penal – este supus unui control mai strict. Curtea are competența, în temeiul art. 6 de a verifica dacă o calificare disciplinară nu este utilizată în mod abuziv pentru a eluda calificarea penală. În esență, „autonomia” conceptului de „acuzatie penală” funcționează într-o singură direcție. Pentru a determina dacă o acuzație are caracter penal, trebuie analizat, mai întâi, dacă normele care definesc fapta în cauză aparțin legislației penale, celei disciplinare sau ambelor, în cadrul sistemului juridic al statului pârât. Totuși, această analiză reprezintă doar un punct de plecare, întrucât are o valoare mai degrabă formală.

Natura faptei reprezintă un criteriu esențial, iar severitatea sancțiunii ce poate fi aplicată are o relevanță deosebită. Aceste criterii sunt alternative, nu cumulative. Acest lucru nu împiedică totuși adoptarea unei abordări cumulative, dacă analiza separată a fiecărui criteriu nu permite să se ajungă la o concluzie clară cu privire la existența unei acuzații în materie penală (*Sergey Zolotukhin v. Rusia* [MC], pct. 53; *Jussila v. Finlanda* [MC], pct. 30-31; *Mihalache v. România* [MC], pct. 54).

HCC pentru controlul constituționalității unor prevederi referitoare la imunitatea judecătorului (5 septembrie 2013, nr. 32a/2012, DCC nr. 25/2018; nr. 117 din 8 septembrie 2022; nr. 40 din 4 aprilie 2023).

Articolul 2. Legea procesuală penală

(1) Procesul penal se reglementează de prevederile Constituției Republicii Moldova, de tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte și de prezentul cod.

(2) Principiile generale și normele dreptului internațional și ale tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte constituie elemente integrante ale dreptului procesual penal și nemijlocit dau naștere drepturilor și libertăților omului în procesul penal.

(3) Constituția Republicii Moldova are supremație asupra legislației procesuale penale naționale. Nici o lege care reglementează desfășurarea procesului penal nu are putere juridică dacă este în contradicție cu Constituția.